

Per què Salamanca dormia

• L'esperpent d'uns quants ha impedit que la devolució dels papers fos un gest fraternal

REYES MATE

PROFESSOR D'INVESTIGACIÓ DEL CSIC

L'Espanya profunda ha tornat a fer-se veure amb l'esperpent del PP de Salamanca contra el retorn dels papers catalans requisats per **Franco**. No se'ls va endur a la ciutat castellana precisament per fomentar el coneixement de la història, sinó per afinar una repressió sense contemplacions. El soroll que s'ha generat a base d'eslògans malintencionats ("vencereu però no convencereu"), declaracions casernàries de l'alcalde ("espoliació a sang i foc"), explicacions polítiques a l'estil **Zaplana** ("és el preu per tirar endavant l'Estatut") i ocurrencies d'historiadors agraïts ("atemptat a la investigació"); tot aquest soroll, dic, provoca vergonya en els que sempre hem associat Salamanca amb un cert senyoriu de la intel·ligència. Però aquí s'ha d'anar a pams. Aquesta terra en sap, de baralles per trasllats. El 1981, dies abans del viatge de **Joan Pau II** a Espanya, l'alcalde i el capellà d'Alba de Tormes van encapçalar un motí popular perquè les autoritats eclesiàstiques havien decidit que el cos de Santa Teresa fos portat a Àvila perquè allà el venerés el Papa. Si tanta era la seva devoció per la santa, que anés a Alba, van dir els del poble.

Plovia sobre mullat. La santa carmelita va morir improvisadament a Alba de Tormes de camí cap a Portugal. Les monges avileses del convent de San José, bressol de la reforma carmelita, entenien que la mare fundadora era d'elles, així que una nit van organitzar una batuda per robar el cadàver. Un grup de mossos contractats van arribar de nit al lloc, van robar les restes, les van carregar en un burro i se les van endur a Àvila. Allò va arribar a l'ànima de la gent, que es van conjurar per tornar-los la jugada. Hi va haver d'intervenir el nunci i amenaçar la priora amb l'excomunió perquè tornessin el cos al lloc on havia mort per casualitat. Però la monja va pledejar amb gràcia i es va menester la intervenció del papa **Sixte V**, perquè el 1589 tornés el cos on **Teresa de Cepeda** havia mort 27 anys abans. I allà continua, sota l'atenta vigilància del veïnat. N'hi ha prou amb un rumor perquè el poble es mobilitzi, com va passar el 1914. Algú va

fer córrer que el cos s'havia esfumat del sarcòfag. Van obrir l'urna per comprovar que encara era allà. Tres dies va estar el cos exposat perquè tothom es tranquil·litzés.

Doncs bé, aquest poble que tan bé defensa el que entén que és seu, és el mateix que dormia plàcidament mentre tres carretons tornaven al lloc de procedència un botí de guerra. La cosa no anava amb ells. ¿Amb qui anava doncs? Amb un grup de polítics del Partit Popular que confonen botí amb cultura. Hi ha una dita en llatí però traduït diu més o menys així: "A qui no tingui talent no el fa anar endavant ni Salamanca amb tot el seu saber" (*quod natura non dat Salmantica non praestat*).

ESTEM, efectivament, davant d'una fornada de polítics conservadors, acostumats a modelar la realitat al seu gust, que les coses siguin no com són, sinó com ells criden que siguin. Han tingut la gosadia de torçar el braç acusador de **Miguel de Unamuno** perquè defensés precisament el que ell maleïa. Em refereixo a la utilització de la seva furiosa diatriba contra el feixista **Millán Astray** el 12 d'octubre del 1936. El pobre **Miguel**, que en un moment va creure en el caràcter catàrtic de la guerra --una creença molt estesa llavors-- aviat va comprendre el seu error. Als sublevats no els importava la civilització, ni l'Espanya en la qual ell creia; tampoc hi havia raó, ni dret en la seva causa. Per això els va dir allò de "vencereu però no convencereu". Ho deia als que, entre altres malifetes, robaven documents per perfeccionar el crim.

¿Com podia algú ara, a la seva ciutat adoptiva, utilitzar les seves paraules crítiques per justificar l'abús i impedir que es reparés el mal que s'havia fet? Doncs se li va acudir al portaveu del Partit Popular a l'Ajuntament de Salamanca. Volia col·locar **Unamuno** al costat de **Millán Astray**. Que aquesta impostura intel·lectual sigui compartida per algun historiador de la zona o compti amb el silenci vergonyant d'admiradors d'**Unamuno** pertany als misteris de la vida. Per a casos de neciesa tan notoris, ni Salamanca té remeis.

MÉS ENLLÀ DE la ironia o del sarcasme amb què puguem contemplar aquestes

reaccions al compliment d'una llei que restitueix a Catalunya el que és seu, hi ha el mal polític. La devolució d'aquesta documentació era una gran oportunitat per avançar en la reconciliació de les fractures ocasionades per la guerra (in)civil, que deia **Unamuno**.

Era el moment per fer un gest autèntic de fraternitat. En lloc d'aprofitar l'ocasió, alguns s'han entestat a agreujar les diferències. ¿Que potser és perquè se senten encara part d'aquella part o perquè és un bon argument electoralista? Mala cosa en els dos casos, ja que, si fos el primer, tindríem el postfranquisme entre els dirigents del Partit Popular i, si fos el segon, entre els votants. Aquest episodi obliga a parlar de franquisme sociològic, que no es defineix tant per l'apologia de la dictadura sinó per la resistència a acceptar la legitimitat de l'esquerra. Els sembla que el poder és per dret seu i, per això, lleis que atemptin contra les seves conviccions inciten al desacatament.

Totes aquestes tristeses que provoca la dreta espanyola no han d'impedir, no obstant, que vegem el fet essencial, és a dir, que no- més tres salmantins es van molestar a protestar. Fins i tot el portaveu de l'ajuntament que havia presumit que la frase d'**Unamuno** estava molt ben portada per encapçalar la marxa de protesta, fins i tot aquest era al llit.

ARTICLE PUBLICAT A EL PERIODICO DE CATALUNYA EL 21 DE GENER DE 2006